

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВВІЧЛИВОСТІ В
ПОСТМОДЕРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Ukr1-M20 групи
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Борцова Яна Володимирівна

Керівник:
Дзюбак Н.М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Рецензент:
Джурбій Т.О., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. КАТЕГОРІЯ ВВІЧЛИВОСТІ ЯК ОБ’ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
1.1. Аспекти вивчення ввічливості у сучасній лінгвістиці.....	9
1.2. Етикет як форма вираження ввічливості у стереотипній поведінці українців.....	15
1.3. Засоби вираження етикету у комунікативній практиці суспільства.....	23
РОЗДІЛ II. МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ В ПОСТМОДЕРНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	29
2.1. Художній дискурс як джерело лінгвістичних досліджень.....	29
2.2. Реалізація стереотипів мовної поведінки персонажів у постмодерному художньому дискурсі.....	30
2.2.1. Комунікативні ситуації «вітання-прощання».....	30
2.2.2. Комунікативна ситуація «знайомлення».....	40
2.2.3. Комунікативна ситуація «запрошення».....	45
2.2.4. Комунікативна ситуація «поздоровлення».....	48
2.2.5. Комунікативна ситуація «прохання».....	52
2.2.6. Комунікативна ситуація «вибачення».....	55
2.2.7. Комунікативні ситуації «співчуття-розради».....	59
2.2.8. Комунікативна ситуація «подяки».....	62
2.2.9. Комунікативна ситуація «похвали».....	64
2.2.10. Комунікативна ситуація «зауваження».....	66
2.2.11. Комунікативна ситуація «згоди».....	69
2.2.12. Комунікативна ситуація «відмови».....	71
РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ЕТИКЕТУ В ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	75
3.1. Комунікативна компетентність та її значення для підготовки	

майбутнього педагога-філолога.....	3 75
3.2. Методи формування комунікативного етикету.....	79
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

ВСТУП

Мова як один із виявів сутності людини є об'єктом сучасних лінгвістичних досліджень. Людський вимір – визначальний чинник, що характеризує мовну комунікацію. Особистість комуніканта додає в процес спілкування надбання життєвого і ментального досвіду, особливості сприйняття і мислення, інтереси тощо. Увібраний мовою людський чинник знаходить вираження у моральному і культурологічному аспекті, що регулює не лише окремо взяті міжособистісні стосунки, а й комунікацію в цілому. Одним із визначників мовленнєвої поведінки є етикетність спілкування, що знаходить своє відбиття у функціонально-семантичній лінгвістичній категорії ввічливості.

Уперше ця категорія ввійшла до сфери лінгвістичних досліджень у зарубіжному мовознавстві. Основи теорії ввічливості були закладені Е. Гофманом та Дж. Гумперцом, їхніми послідовниками стали П. Браун, С. Левінсон та інші. У вітчизняному мовознавстві існують спроби підходити до проблеми аспектуально: В. М. Литовченко реалізує намір дослідити структуру мовленнєвого етикету, О. М. Миронюк основну увагу зосереджує на його історії; М. П. Фабіан проводить порівняльно-зіставний аналіз етикетної лексики в українській, англійській та угорській мовах, функціонально-стилістичний аналіз мовних формул у дипломатичних текстах подає О. М. Мацько; Г. Т. Кузь описує етнолінгвістичний та функціональний аспекти вигуків етикетних формул. Частково чи повністю питанням мовного етикету як складника категорії ввічливості присвятили свої дослідження О. М. Мельничук, Є. В. Демченко, О. С. Спаланчук, Т. В. Терещенко, Ю. Д. Скрипник, Я. К. Радевич-Винницький, С. К. Богдан, Е. С. Ветрова, Н. М. Журавльова, О. М. Миронюк, М. Г. Стельмахович, С. Т. Шабат-Савка.

Аналіз наукової літератури показав, що в українському мовознавстві досліджувана проблема ще не була предметом детального вивчення, відсутній її системний і комплексний опис. Немає класифікації мовних

одиниць і опису функціонування індикаторів ввічливості. З огляду на це репрезентація категорії ввічливості в українській мові становить особливий інтерес, оскільки майже не враховується можливість вираження в мові суспільних відносин між комунікантами за допомогою граматичних засобів, а якщо на це і вказують, то фрагментарно. Саме ці чинники зумовлюють **актуальність пропонованого дослідження.**

У роботі виходимо з того, що категорія ввічливості – це функціонально-семантична категорія, план змісту якої визначають значеннєві компоненти ввічливого спілкування, а план вираження – різномірні вербальні та невербальні одиниці, що служать для її репрезентації. Крім того, вважаємо, що комунікативно-прагматичні особливості ввічливості та її індикаторів є важливим складником комунікативної компетенції, що формує комунікативний імідж педагога-філолога.

Мета роботи - розкрити зміст категорії ввічливості та дослідити функціональний потенціал її мовних індикаторів в стереотипній поведінці героїв постмодерного українського художнього дискурсу.

Мета роботи зумовлює вирішення таких **завдань**:

- виділити й описати понятійні та ціннісні характеристики концепту «ввічливість» у сучасному мовознавстві;
- визначити способи вираження категорії ввічливості та встановити взаємозв'язок категорії ввічливості із поняттям «комунікативного етикету»;
- дослідити засоби реалізації категорії ввічливості у реальному комунікативному процесі;
- виявити специфіку реалізації ввічливості як глобальної комунікативної стратегії в постмодерному художньому дискурсі;
- систематизувати мовні засоби вираження ввічливості у дискурсі сучасних українських письменників;
- з'ясувати значення комунікативної компетентності у підготовці педагога-філолога;

- запропонувати методи формування комунікативного етикету в здобувачів освіти.

Об'єктом дослідження є постмодерний художній дискурс українських письменників.

Предмет дослідження – характерні мовні та дискурсивні особливості мовленнєвої реалізації стратегій ввічливості у художніх творах сучасної української літератури.

Матеріалом дослідження слугували прозові художні твори постмодерної української літератури, у яких відбито стереотипи мовної поведінки сучасних українців в типових комунікативних ситуаціях.

Методологічною базою дослідження є когнітивно-комунікативний підхід до аналізу дискурсу, що характеризується розумінням єдності його когнітивного й прагматичного аспектів (його основи закладені в роботах Н.Д.Арутюнової, М.Л.Макарова, О.І.Морозової, Ф.С.Бацевича) та базується на принципах антропоцентричності, експланаторності, експансіонізму, недетермінізму, нелінійності, системності та діяльнісного розуміння досліджуваних явищ. У теоретичних засадах дослідження інтегровано положення теорії ввічливості, когнітивної лінгвістики, прагмалінгвістики, теорії дискурсу.

Методологічна база обумовлює необхідність застосування комплексу когнітивно-прагматичних, когнітивно-семантичних, дискурсивних та загальнолінгвістичних методів дослідження, зокрема контекстно-ситуативного, інтенціонального аналізу, експлікації імпліцитних смислів, лексико-синтаксичного аналізу висловлень (для прагмалінгвістичного аналізу втілення стратегій ввічливості у художньому дискурсі); когнітивних методик (для опису та аналізу вербалізації концепту «ввічливість»); а також елементів методу кількісної обробки даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше у вітчизняній лінгвістиці здійснено комплексний аналіз реалізації стратегій ввічливості в постмодерному українському художньому дискурсі, що містить

опис стереотипів поведінки персонажів у мовному і когнітивно-прагматичному аспектах.

Гіпотеза дослідження може бути узагальнена у таких положеннях:

1. Постмодерний художній дискурс – це мисленнєво-комунікативний феномен, процес і результат діяльності сучасних майстрів художнього слова, що у гіпертрофованому вигляді відбиває загальні характеристики функціонування сучасного українського суспільства.

2. Ввічливість – це ознака мовленнєвої поведінки комунікантів, що проявляється у щирому вияві ставлення до адресата (адресатів).

3. Втілення стратегій ввічливості у художньому дискурсі набуває поступеневого вираження – як глобальна та локальна стратегії і їх мовленнєва реалізація. Глобальна стратегія ввічливості представлена чотирма підсистемами: а) позитивною ввічливістю; б) нейтральною ввічливістю; в) формальною ввічливістю; г) негативною ввічливістю. Глобальна стратегія ввічливості втілюється у локальних стратегіях, а локальні стратегії реалізуються у вигляді вербальних та невербальних сигналів – індикаторів ввічливості.

4. Перлокутивним смислом ввічливості у художньому дискурсі є донесення до читача точки зору автора та його ставлення до проблем та особливостей розвитку сучасного українського суспільства.

Практична цінність дослідження. Результати і висновки дослідження роблять внесок у розвиток лінгвопрагматики, теорії комунікації, теорії дискурсу, сприяють подальшому поглибленню теорії ввічливості. Результати дослідження можуть бути використані під час викладання таких мовознавчих дисциплін, як «Основи комунікативної лінгвістики», «Лінгвопрагматика», «Культура мови», у наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти.

Апробація дослідження. Основні положення й результати дослідження доповідалися й обговорювалися на студентських наукових конференціях Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2020, 2021 рр.); VII Всеукраїнській науковій інтернетній

конференції «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (листопад 2021 р.); засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (листопад 2021 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 95 сторінок.

ВИСНОВКИ

У наш час одним із визначних чинників людського буття є комунікація. Вона опосередковує людське пізнання, суспільну адаптацію та існування, формування свідомості, уподобань, інтересів тощо. Тому усе частіше вчені зосереджують свою увагу на проблемах мовної комунікації, принципах моделювання комунікативного акту, функціонуванні мови в різноманітних сферах суспільної діяльності, і зокрема на категоріях міждисциплінарного характеру, які є умовою успішного комунікативного акту. До таких категорій належить і категорія ввічливості.

Як одна з основних складових міжособистісного спілкування, ввічливість є важливим регулятором поведінки, необхідним для досягнення ефективної взаємодії людей. Уперше на цю категорію звернули увагу закордонні лінгвісти. Підґрунтям їхньої теорії ввічливості стали соціолінгвістичні та комунікативно-прагматичні аспекти міжособистісної взаємодії. Ввічливість вони розглядали як критерій визначення вагомості комунікативної взаємодії, що сприяє створенню та підтриманню соціального іміджу мовної особистості. У вітчизняному мовознавстві тривалий час була поширена етично-естетична концепція ввічливості. Відповідно до неї лінгвісти розглядали цю категорію як визначник критерію моральності, що визначає національно-культурологічну складову комунікативної взаємодії. На сьогодні відомі різні аспекти дослідження ввічливості: мовний, комунікативний, прагматичний, соціологічний, культурологічний тощо. Кожний із цих аспектів окреслює ту чи ту сторону досліджуваного поняття, а їх поєднання дає можливість створити цілісне уявлення про ввічливість.

Основною формою вираження ввічливості є етикет, що відбиває стереотипи поведінки у стандартних ситуаціях міжособистісної взаємодії. Сучасні дослідники визначають мовний, столовий, весільний, траурний, театральний, дипломатичний, професійний, релігійний, службовий та інші види етикету, які є самостійними системами. Мовленнєву міжособистісну взаємодію забезпечує вербальний, невербальний, мовленнєвий та

комунікативний етикет. Знання цих форм етикету формує комунікативну компетенцію особистості, сприяє не лише ефективному спілкуванню, а й професійному становленню та реалізації, налагодженню міжособистісних взаємин між членами суспільства, є виразником культури та національної свідомості.

У комунікативній практиці кожного суспільства історично сформувалися комунікативні коди етикету, що є засобами вираження ввічливості. За формою їх можна диференціювати на вербальні та невербальні. До вербальних відносимо етикетні формули, а також лексичні, фразеологічні, граматичні засоби. До невербальних – кінетичні, просодичні, таксичні та проксемічні. Вони закріпилися за стереотипними етикетними ситуаціями комунікативною практикою суспільства, взаємодоповнюють одні інших, а інколи навіть взаємозамінують під час мовленнєвої взаємодії. Особливості їх використання регулюють відповідні норми.

У реалізації тактик увічливості важливу роль відіграють стратегії комунікативної взаємодії, що яскраво виражені у новітньому художньому дискурсі. На основі аналізу етикетних ситуацій вітання, прощання, знайомлення, запрошення, поздоровлення, прохання, вибачення, співчуття, розради, подяки, похвали, зауваження, згоди, відмови ми виявили, що в реальних комунікативних актах норми комунікативного етикету, що є своєрідними еталонами, зазнають значних трансформацій. Керуючись теорією П.Брауна та Є.Гофмана про позитивну та негативну ввічливість, ми дійшли висновку, що її втілення набуває поступеневого вираження і реалізуються у глобальних та локальних стратегіях. Глобальні стратегії ввічливості мають такі стадії вираження: позитивну, нейтральну, формальну, негативну, що забезпечує зближення чи віддалення суб'єктів мовленнєвої діяльності. Локальні стратегії реалізуються у вигляді вербальних та невербальних сигналів – індикаторів ввічливості.

Комплексне дослідження граматичних та лексико-семантичних засобів показало, що семантика слова може накладати обмеження на використання

граматичних форм, а граматичні категорії, у свою чергу, впливають на актуальний вибір лексичних засобів. Тому для побудови стилістично витриманого висловлювання необхідне узгодження граматичних і лексичних засобів вираження категорії ввічливості. При цьому засобами пом'якшення категоричності є: модальні фрази, форма розділового запитання, ступеневі прислівники, модальні дієслова, модальні частки, мовні звороти, які є невід'ємним елементом вираження ввічливості.

Формування комунікативного етикету є невід'ємною складовою розвитку комунікативної компетентності майбутніх педагогів-філологів. Цей процес спрямований на оволодіння вербальними і невербальними засобами, мистецтвом спілкування, «кодексом ввічливості» тощо. Основними методами формування комунікативного етикету є бесіди, дискусії, виконання вправ і завдань на оволодіння етикетними формулами, робота зі словниками, комунікативний тренінг. Розглянуті нами тренінгові технології (кейс, ділова гра, групова дискусія, мозуовий штурм, фасилітація, відеоаналіз) значно активізують пізнавальну активність здобувачів освіти, урізноманітнюють навчальний процес, дозволяють сформувати комунікативні уміння і навички, необхідні для майбутньої професійної педагогічної діяльності.

Поєднання формул мовленнєвого етикету в діалогічну єдність, їх морфологічний склад і синтаксична будова, граматичні категорії – ці та інші питання є досить перспективними в дослідженні категорії ввічливості та її реалізації в реальному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 254 с.
2. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.
3. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2011. 304с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344с.
5. Білоус М. Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник-довідник. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005. 88 с.
6. Безноса А. П. Граматичні індикатори вираження ввічливості (з історії вивчення питання). *Лінгвістичні студії*. 2008. № 17. С.176-180.
7. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. Київ : Рідна мова, 1998. 475 с.
8. Боротько В. Г. Элементы теории дискурса. Грозный : Изд-во Чечено-Ингуш. гос. ун-та, 1981. 133 с.
9. Великий тлумачний словник української мови ; укладач і головний редактор В.Т.Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
10. Вжещ Я. Л. Принцип ввічливості в теорії і практиці міжкультурної комунікації. Теорія збереження обличчя П. Брауна та С. Левінсона. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. Ч. II. 2011. № 9. С. 251-255.
11. Вторникова Ю. С. Комунікативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи. *Витоки педагогічної майстерності* : збірник наукових праць. Полтава, 2011, С. 88-94.
12. Глущик С.В., Дияк О.В., Шевчук С.В. Сучасні ділові папери : Навчальний посібник. Київ : Літера ЛТД , 2013. 400 с.
13. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2006. 480 с.

14. Карасик В. Язык социального статуса. Социолингвистический аспект. Прагмалингвистический аспект. Лингвосемантический аспект. Москва : Гнозис, 2002. 333 с.

15. Коваль А. П. Ділове спілкування : Посібник. Київ : Либідь, 1992. 238 с.

16. Косенко Ю. В. Реалізація позитивної ввічливості в метакомунікативному блоці прощання (на матеріалі англомовного художнього дискурсу). *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія*. 2008. №1. С. 46-50.

17. Крысин Л. П. Социолингвистические аспекты изучения современного русского языка. Москва : Наука, 1989. 186 с.

18. Культура української мови : Довідник. С.Я.Єрмоленко, Н.Я.Дзюбишина-Мельник, К.В.Ленець та ін.; [за ред.. В.М.Русанівського. Київ : Либідь, 1990. 304 с.]

19. Лакофф Дж. Прагматика в естественной логике: Пер. с англ. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1985. Вып. 16: Лингвистическая прагматика. С. 439-470.

20. Ларина Т. В. Категория вежливости в английской и русской коммуникативных культурах. Москва : Изд-во Рос. ун-та дружбы народов, 2003. 243 с.

21. Ларина Т. В. Категория вежливости и стиль коммуникации: Сопоставление английских и русских лингво-культурных традиций. Москва : Языки славянских культур, 2009. 516 с.

22. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. *Об искусстве*. Санкт Петербург : Искусство – СПб, 1998. С. 14- 285.

23. Малая Ю. О. Теорія «обличчя» як методологічне підґрунтя дослідження реалізації стратегій ввічливості та неввічливості у німецькомовному інтернет-дискурсі. *Дискурсологія: семантика і прагматика*. Харків, 2011. С. 51-56.

24. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
25. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О. М. Стилїстика української мови : підручник . Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
26. Миронюк О. Історія українського мовного етикету. Звертання. Київ : Логос, 2006. 167 с.
27. Морева Н. А. Тренинг педагогического общения [Текст]: учеб, пособие для вузов. Москва : Просвещение, 2003. С. 61.
28. Нижник Н. Політична культура державних службовців. Етика поведінки державних службовців під час виборів.- Київ : Асоціація державних службовців, 1999. 86 с.
29. Остин Дж. Л. Слово как действие: Пер. с англ. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1986. Вып.17: Теория речевых актов. С. 22-130.
30. Пириайнен И. Т. Вежливость как категория языка. *Вопросы языкознания*. 1996. № 6. С. 100-105.
31. Плющ М.Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : Підручник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 328 с.
32. Плющ Н.П. Формування ввічливості у системі українського етикету. *Українська мова і сучасність*. Київ, 1991. С. 92-98.
33. Потятиник У. Категорія ввічливості як засіб розкриття міжособистісної взаємодії. *Мова і суспільство*. 2010. Вип. 1. С. 199-207.
34. Радевич-Винницький Я., Костенко В. Етикет: кодекс добрих манер і правил поведінки. Київ : Знання, 2006. 291 с.
35. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : Навчальний посібник. 2-ге вид. переробл. І доп.. Київ : Знання, 2006. С. 25-35, 60-98.
36. Рогатюк А. Є., Рабійчук І. Л. Непрямі мовленнєві акти як форма реалізації негативної ввічливості у сучасній англійській мові. *Науковий вісник*

Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія Комуникативна лінгвістика. 2011. № 4. С. 92

37. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.

38. Сербенська О. Культура усного мовлення : Практикум : Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 204 с.

39. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові. Чернівці: Місто, 2002. 272 с.

40. Словарь по этике; под ред. И. С. Кона. 3-е изд. Москва : Политиздат, 1975. 392 с.

41. Словник української мови: В 11 томах. Київ, 1970-1982.

42. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет. *Народознавство*. 1997. № 38.

43. Стоян Т.А. Діловий етикет: моральні цінності і культура поведінки бізнесмена : Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 232 с.

44. Струганець Л.В. Теоритичні основи культури мови : Навчальний посібник. Тернопіль, 1997. 96 с.

45. Сухомлинська О. Рефлексії про генезу духовності в контексті виховання: на шляху до синтезу парадигм. *Історико-педагогічний альманах*. 2005. Вип.1. №1. С. 4-9.

46. Телеки М. М., Шинкарук В. Д. Соціальні категорії модусу в текстах епістолярного жанру: Монографія. Київ-Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. 176 с.

47. Томан І. Мистецтво говорити. Київ : Політвидав України, 1986. 239 с.

48. Фабіан М.П. Етикетна лексика в українській, англійській та угорській мовах. Ужгород :Інформаційно-видавниче агентство „ІВА”, 1998. 256 с.

49. Формановская Н. И. Культура общения и речевой этикет. Русский язык в школе. 1993. № 5. С. 75-79.

50. Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения. Москва : Высш. шк., 1989. 159 с.

51. Чак Є. Мовленнєвий етикет : «Щасливенько». *Дивослово*. 1998. №10.

52. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців: Навчальний посібник. К.: Арій, 2008. — 424 с.

53. Шевчук С.В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправлене і доповнене. К.: Алерта, 2012. 696 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дереш Л. Архе : роман. Харків :Фоліо, 2007. 319 с.
2. Дереш Л. Культ : роман. Харків :Фоліо, 2010. 219 с.
3. Дереш Л. Поклоніння ящірці. Як нищити ангелів : роман. Харків : Фоліо, 2012. 189 с.
4. Дереш Л. Трохи пїтьми, або На краю світу. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. 288 с.
5. Матіос М. Солодка Даруся. Драма на три життя. Вид. четверте. Львів: Піраміда, 2007. 185 с.
6. Печорна О. Грішниця. Харків. : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. 288 с.
7. Роздобудько Ірен. Ескорт у смерть : роман / Ірен Роздобудько. Харків : Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2006. 127 с.